

อุบัติการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิด อาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนไขหวัดใหญ่ ในบุคลากรของศูนย์วิชาการสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 9

Incidence and Factors Related to Adverse Events Following
Immunization for Influenza Vaccine in Personnel of Public Health
Academic Center, Health Region 9

พัชรกร คอนจานงค์¹, มานิต คงแป้น¹, ดวงจันทร์ จันทร์เมือง¹

¹สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 นครราชสีมา

Patcharaporn Khonjamnong¹, Manit Kongpaen¹, Doungjun Chanmuang¹

¹The Office of Disease Prevention and Control, Region 9 Nakhon Ratchasima

Received 2022 Sep 2, Revised 2022 Oct 25, Accepted 2022 Oct 27

DOI: 10.14456/iudcj.2023.4

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาย้อนหลังและไปข้างหน้าเพื่อศึกษาอุบัติการณ์การเกิดอาการไม่พึงประสงค์ภายใน 30 วัน หลังรับวัคซีนและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนไขหวัดใหญ่ในบุคลากรของศูนย์วิชาการสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 9 การวิจัยครั้งนี้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ในกลุ่มบุคลากรศูนย์วิชาการสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 9 ที่ฉีดวัคซีนป้องกันโรคไขหวัดใหญ่และบันทึกข้อมูลอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนไขหวัดใหญ่ ภายใน 30 วันหลังฉีดวัคซีน จำนวนทั้งสิ้น 603 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นผ่านแบบฟอร์มสอบถามออนไลน์ (google form) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติการทดสอบไคสแควร์ ผลการศึกษาพบอุบัติการณ์การเกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนไขหวัดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 36.82 และส่วนใหญ่เกิดขึ้นในระยะเวลา 7 วันหลังฉีดวัคซีน อาการที่พบมากที่สุดคือปวดบริเวณที่ฉีด ร้อยละ 65.77 รองลงมาปวดบริเวณที่ฉีดร่วมกับเป็นไข้ต่ำๆ ร้อยละ 18.47 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ โรคประจำตัว กับการเกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนไขหวัดใหญ่ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนไขหวัดใหญ่

ข้อค้นพบนี้ สามารถนำไปใช้วางแผนให้ข้อมูลอย่างเหมาะสมกับประชาชนทั้งที่ตัดสินใจเข้ารับบริการฉีดวัคซีนไขหวัดใหญ่และยังลังเล ให้เกิดความเชื่อมั่น และรับรู้ถึงความปลอดภัยของการได้รับวัคซีน รวมถึงจัดเตรียมเวชภัณฑ์สนับสนุนที่เหมาะสมและเพียงพอกับการบรรเทาอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีน

คำสำคัญ: อาการไม่พึงประสงค์ภายหลังการได้รับวัคซีน, โรคไขหวัดใหญ่, ศูนย์วิชาการสาธารณสุข

Abstract

A retrospective prospective study aimed to study the incidence and factors associated with the occurrence of adverse reactions after vaccination Influenza vaccine on mobile phone in personnel of public health academic center, regional health 9th. The sample was 603 people, who came to receive vaccinations Influenza vaccine and record adverse reactions after vaccination Influenza vaccine within 30 days following vaccination. The questionnaire Made through the google form system was use for data collection. The statistics used for data analysis were percentage, mean and chi-square test. The results of the study showed that: 36.82% occurring 7 days after vaccination of subjects developed abnormal symptoms after influenza vaccine, the most symptom was pain at the injection site was 65.77% and followed by pain at the injection site and low fever 18.47%. Analysis of the relationship between personal factors such as sex, age, congenital disease, and the occurrence of unusual symptoms after influenza vaccination. It was found that personal factors there was no relationship with the occurrence of unusual symptoms after influenza vaccine. These findings can be used to plan appropriate information for people who are deciding to go for influenza vaccination and are hesitant. give confidence and aware of the safety of vaccination including providing adequate and adequate supportive medical supplies to alleviate the symptoms of adverse effects after vaccination.

Keywords: Adverse events following immunization, Influenza, Public Health Academic Center

บทนำ

โรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ชนิดเอ (H1N1) หรือไข้หวัดใหญ่ 2009 เป็นโรคติดต่ออุบัติใหม่ เกิดการระบาดครั้งแรกเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 ที่ประเทศเม็กซิโกคาดว่ามียุติภัยชีวิตทั่วโลก 100,000-500,000 คน⁽¹⁾ โดยพบการแพร่กระจายของโรคไข้หวัดใหญ่ในภูมิภาคเอเชียอเมริกาและยุโรป เชื่อว่าเป็นสาเหตุของการระบาดคือ ไข้หวัดใหญ่ชนิดเอ (H1N1) (H3N2) และชนิดบี⁽²⁾ ในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2558 มีรายงานผู้ป่วยด้วยโรคไข้หวัดใหญ่ จำนวน 75,114 ราย อัตราป่วย 115.34 ต่อประชากรแสน เสียชีวิตจากโรคไข้หวัดใหญ่จำนวน 28 ราย อัตราป่วยตาย 0.04 ต่อแสนประชากร และยังคงพบการป่วยและตายสูงต่อเนื่องในปีพ.ศ. 2559 มีผู้ป่วยด้วยโรคไข้หวัดใหญ่จำนวน 167,220 ราย และเสียชีวิตจากโรคไข้หวัดใหญ่ 44 ราย อัตราป่วยตาย 0.07 ต่อแสนประชากร สาเหตุการเสียชีวิตส่วนใหญ่เกิดจากเชื้อไข้หวัดใหญ่ชนิด A สายพันธุ์ H1 (2009) รองลงมาเป็นไข้หวัดใหญ่ชนิด A (H3N2)⁽³⁾

กระทรวงสาธารณสุขไทยเล็งเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญในการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ โดยวิธีการฉีดวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ และได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคลากรที่มีความเสี่ยงต่อการสัมผัสโรคไข้หวัดใหญ่ตามฤดูกาลและประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ควรได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่⁽⁴⁾ วัคซีนที่นำมาใช้ในการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในปัจจุบัน แม้ว่าจะผ่านขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยแล้วก็ตาม เมื่อนำมาใช้กับประชาชนจำนวนมาก ยังมีโอกาสในการก่อให้เกิดอาการข้างเคียงภายหลังได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค แต่ส่วนใหญ่อาการมัก

ไม่รุนแรงที่พบบ่อยๆ คืออาการเฉพาะที่เช่น ปวด บวม แดง ร้อน บริเวณที่ฉีด อย่างไรก็ตาม บางรายอาจพบมีอาการแพ้อย่างรุนแรงจนถึงขั้นทำให้เสียชีวิต⁽⁵⁾ จะทำให้เกิดผลกระทบต่อการให้บริการวัคซีนต่อไป ประชาชนอาจหวาดกลัวไม่มั่นใจที่จะมารับวัคซีนอีก ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการอาจถูกฟ้องร้องทางกฎหมายได้ ทำให้ขาดขวัญกำลังใจในการบริการ ซึ่งประเด็นเหล่านี้จะส่งผลให้อัตราความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนลดลง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีระบบการเฝ้าระวังอาการภายหลังได้รับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ AEFIs ที่สามารถเข้าถึงการรายงานอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนที่มากขึ้น เพื่อความปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นในการรับบริการฉีดวัคซีนของกลุ่มเป้าหมาย และสอบสวนหาสาเหตุ การป้องกันก่อนเกิดและการดำเนินการเมื่อเกิดอาการภายหลังได้รับวัคซีน

บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขนับเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการได้รับเชื้อโรคต่างๆ และอาจเกิดการเจ็บป่วยจากการปฏิบัติงานเนื่องจากต้องดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วย กิจกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติอาจส่งผลให้บุคลากรได้รับเชื้อจากผู้ป่วย ผู้ที่ทำงานในสถานพยาบาลควรได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่เป็นประจำทุกปี⁽⁶⁾ การประชุมคณะอนุกรรมการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 คณะอนุกรรมการฯ พิจารณาและมีมติเห็นชอบร่างการให้วัคซีนในบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข โดย 1 ใน 4 ของวัคซีนป้องกันโรคที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดให้บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขต้องได้รับ คือ วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ แต่เนื่องจากวัคซีนไข้หวัดใหญ่มีการเปลี่ยนสายพันธุ์ที่ใช้ในการผลิตวัคซีน

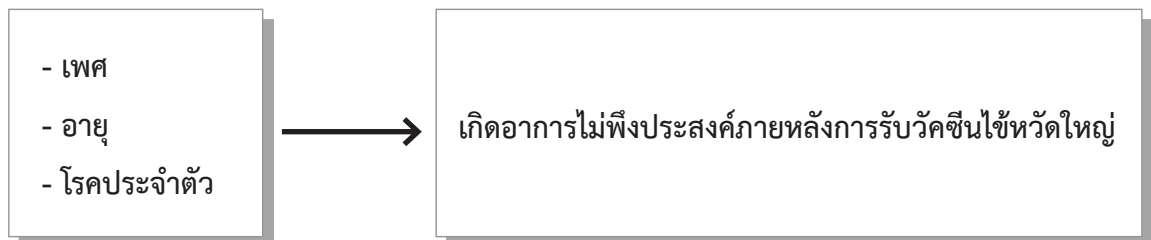
อยู่เป็นประจำเกือบทุกปี ซึ่งภายหลังจากการฉีดวัคซีนอาจก่อให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ที่แตกต่างกันได้ ที่ผ่านมาระบบเฝ้าระวังหรือระบบการรายงานอาการไม่พึงประสงค์ภายหลังได้รับวัคซีนใช้หัตถ์ใหญ่ยังเป็นการเฝ้าระวังเชิงรับ (Passive Surveillance) ส่วนใหญ่จะมีการรายงานเฉพาะการเกิดอาการไม่พึงประสงค์ที่รุนแรงมาก ทำให้การรายงานมีน้อยกว่าความเป็นจริง ขาดข้อมูลในการนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจคัดเลือกและจัดหาวัคซีน เนื่องจากในปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่ใช้สมาร์ตโฟน (smart phone) ซึ่งประเทศไทยมีการจัดตั้งระบบเฝ้าระวังอาการไม่พึงประสงค์ภายหลังการรับวัคซีน (Adverse Events Following Immunization: AEFI) เป็นระบบที่มีลักษณะเป็น

การเฝ้าระวังเชิงรับ (Passive Surveillance) ดังนั้นผู้จัดทำจึงสนใจที่จะศึกษาและสอบถามเกี่ยวกับอาการไม่พึงประสงค์ภายหลังการรับวัคซีนใช้หัตถ์ใหญ่ ในกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขดังกล่าวโดยตรง เพื่อเป็นข้อมูลนำเข้าในการวางแผนพัฒนาและออกแบบสื่อให้ข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมกับผู้รับบริการกลุ่มต่างๆ ได้แก่ ประชาชนทั่วไป ผู้ที่มีโรคประจำตัวหรือโรคเรื้อรัง เพื่อช่วยให้ผู้รับวัคซีนมีความเชื่อมั่น และรับรู้ถึงความปลอดภัยของการได้รับวัคซีน รวมถึงการจัดเตรียมเวชภัณฑ์สนับสนุนที่เหมาะสมและเพียงพอกับการบรรเทาอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม

ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอุบัติการณ์การเกิดอาการไม่พึงประสงค์ภายหลังการรับวัคซีนใช้หัตถ์ใหญ่ผ่านโทรศัพท์มือถือ ในบุคลากรของศูนย์วิชาการสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 9
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนใช้หัตถ์ใหญ่ ในบุคลากรของศูนย์วิชาการสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 9

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาย้อนหลังและไปข้างหน้าเพื่อศึกษาอุบัติการณ์การเกิดอาการไม่พึงประสงค์ภายใน 30 วัน หลังรับวัคซีนและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนใช้หัตถ์ใหญ่ในบุคลากรของศูนย์วิชาการสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 9 ผ่านโทรศัพท์มือถือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

(Purposive sampling) เฉพาะในกลุ่มบุคลากร ศูนย์วิชาการสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 9 ทั้งหมด ที่รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ใน ปีงบประมาณ 2563 ประกอบด้วย สำนักงาน ป้องกันควบคุมโรคที่ 9 นครราชสีมา, ศูนย์อนามัยที่ 9, ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ 9, ศูนย์สนับสนุน บริการที่ 9 และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 9 (จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์) ที่บันทึกข้อมูลอาการ ไม่พึงประสงค์จากการได้รับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ ภายใน 30 วัน โดยโทรศัพท์มือถือผ่านแบบฟอร์ม สอบถามออนไลน์ (google form) ที่ครบถ้วน รวม จำนวนทั้งสิ้น 603 คน ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2562 – 31 กรกฎาคม 2563

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้เป็น เครื่องมือที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและมีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ โดยเป็นแบบบันทึกอาการภายหลังการ ได้รับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ผ่านแบบฟอร์มสอบถามออนไลน์ (google form) เก็บข้อมูลอาการผิดปกติที่เกิดขึ้นภายใน 7 วัน และ 30 วัน ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ที่ทำงาน โรคประจำตัว

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการฉีด วัคซีนไข้หวัดใหญ่ และอาการผิดปกติที่เกิดขึ้นหลัง ฉีดวัคซีน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics analysis) ได้แก่

1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานที่ทำงาน และโรคประจำตัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

1.2 ข้อมูลการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ข้อมูลการเฝ้าระวังอาการหลังจากได้รับ วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ และข้อมูลอาการผิดปกติหลังจากได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ (AEFI) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics analysis) ได้แก่

2.1 การเปรียบเทียบการเกิดอาการ ผิดปกติหลังจากได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ระหว่างผู้ที่มีโรคประจำตัวกับไม่มีโรคประจำตัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ไค-สแควร์ (χ^2 - Test) เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการไม่ พึงประสงค์ภายหลังการรับวัคซีนไข้หวัดใหญ่

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้จำแนกการนำเสนอผลการ วิจัยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป อุบัติการณ์ การเกิดอาการไม่พึงประสงค์ และปัจจัยที่มีความ สัมพันธ์กับการเกิดอาการไม่พึงประสงค์ภายหลัง การรับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ ภายใน 30 วัน ดังราย ละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 82.3 และเพศชาย ร้อยละ 17.7 มีอายุเฉลี่ย 39.29 ปี (sd=11.20) โดยส่วนใหญ่อายุระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 29.5 รองลงมาอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 26.0 สถานที่ทำงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จังหวัดนครราชสีมา รองลงมา คือ พยาบาล แพทย์ และทันตแพทย์ คิดเป็นร้อยละ 55.6, 22.2, 11.1 และ 11.1 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n = 603)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	496	82.3
ชาย	107	17.7
อายุ (ปี)		
21-30	178	29.5
31-40	157	26.0
41-50	138	22.9
51-60	130	21.6
Mean = 39.29 ปี, S.D. = 11.20 ปี, Min = 21 ปี, Max = 60 ปี		
สถานที่ทำงาน		
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ	363	60.2
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์	138	22.9
สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จังหวัดนครราชสีมา	87	14.4
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา	9	1.5
ศูนย์อนามัยที่ 9 จังหวัดนครราชสีมา	3	0.5
ศูนย์สนับสนุนบริการสุขภาพที่ 9 จ.นครราชสีมา	3	0.5

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
โรคประจำตัว		
- ไม่มีโรคประจำตัว	544	90.2
- มีโรคประจำตัว ได้แก่	59	9.8
1) ความดันโลหิตสูง	15	25.4
2) ภูมิแพ้	10	16.9
3) ไทรอยด์	9	15.2
4) เบาหวาน	7	11.9
5) เบาหวานและความดันโลหิตสูง	6	10.2
6) ไขมันในเลือดสูง	6	10.2
7) มะเร็งเต้านม	2	3.4
8) เก๊าท์	2	3.4
9) ธาลัสซีเมีย	1	1.7
10) หลอดเลือดสมองตีบ	1	1.7

2. อุบัติการณ์การเกิดอาการไม่พึงประสงค์

ข้อมูลอุบัติการณ์การเกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังการรับวัคซีนไขหวัดใหญ่ ในบุคลากรที่รายงานผ่านระบบมือถือ พบว่า เกิดอุบัติการณ์ของอาการไม่พึงประสงค์หลังได้รับวัคซีนฯ จากการติดตามภายใน 30 วัน ร้อยละ 36.82 และอาการไม่พึงประสงค์ส่วนใหญ่เกิดภายหลังได้รับวัคซีนไขหวัดใหญ่ ภายใน 7 วันหลังฉีด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลอุบัติการณ์การเกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังการรับวัคซีนไขหวัดใหญ่ (n = 603)

อุบัติการณ์การเกิดอาการไม่พึงประสงค์	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีอาการไม่พึงประสงค์	381	63.18
มีอาการไม่พึงประสงค์	222	36.82
ระยะเวลาที่เกิดอาการไม่พึงประสงค์		
- ภายใน 7 วันหลังฉีด	222	100.00
- ภายใน 1 เดือนหลังฉีด	7	3.15

อาการไม่พึงประสงค์หลังการรับวัคซีนไขหวัดใหญ่ ภายใน 7 วัน ส่วนใหญ่มีอาการปวดบริเวณที่ฉีด ร้อยละ 65.77 ปวดบริเวณที่ฉีดร่วมกับเป็นไข้ต่ำๆ ร้อยละ 18.47 เป็นไข้ต่ำๆ หลังฉีด ร้อยละ 6.76 ปวดบริเวณที่ฉีดร่วมกับบวมแดงบริเวณที่ฉีด ร้อยละ 4.6 คันบริเวณที่ฉีด ร้อยละ 4.6 ตามลำดับ

อาการไม่พึงประสงค์หลังการรับวัคซีนไข้วัดใหญ่ ภายใน 1 เดือน พบว่า ทุกคนมีอาการปวดบริเวณที่ฉีด คิดเป็นร้อยละ 3.15 ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 อาการไม่พึงประสงค์หลังการรับวัคซีนไข้วัดใหญ่ (AEFI)

อาการผิดปกติที่เกิดขึ้น หลังจากฉีดวัคซีน	หลังฉีดวัคซีนภายใน 7 วัน (n = 222)		หลังฉีดวัคซีนภายใน 1 เดือน (n=7)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปวดบริเวณที่ฉีด	146	65.77	7	100.0
ปวดบริเวณที่ฉีดร่วมกับเป็นไข้ต่ำๆ	41	18.47	0	0.0
เป็นไข้ต่ำๆ หลังฉีด	15	6.76	0	0.0
ปวดร่วมกับบวมแดงบริเวณที่ฉีด	10	4.50	0	0.0
คันบริเวณที่ฉีด	10	4.50	0	0.0

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการผิดปกติหลังจากได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้วัดใหญ่

จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานที่ทำงาน โรคประจำตัว กับการเกิดอาการผิดปกติหลังจากได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้วัดใหญ่ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และโรคประจำตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการผิดปกติหลังจากได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้วัดใหญ่ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการผิดปกติหลังจากได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้วัดใหญ่

ปัจจัยส่วนบุคคล	อาการภายหลังการได้รับวัคซีน (AEFI)				χ^2	df	p-value
	เกิดอาการ AEFI (n=222)		ไม่เกิดอาการ AEFI (n=381)				
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
1. เพศ							
- ชาย	33	30.84	74	69.16	1.996	1	0.158
- หญิง	189	38.11	307	61.89			

ปัจจัยส่วนบุคคล	อาการภายหลังการได้รับวัคซีน (AEFI)				χ^2	df	p-value
	เกิดอาการ AEFI (n=222)		ไม่เกิดอาการ AEFI (n=381)				
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
2. กลุ่มอายุ (ปี)							
- 21-30	69	38.76	109	61.24	2.351	3	0.503
- 31-40	63	40.13	94	59.87			
- 41-50	45	32.61	93	67.39			
- 51-60	45	34.62	85	65.38			
3. โรคประจำตัว							
- มี	35	42.68	47	57.32	1.404	1	0.236
- ไม่มี	187	35.89	334	64.11			

อภิปรายผล

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากระบบการเฝ้าระวังเชิงรุก (Active Surveillance) ที่ผู้รับวัคซีนมีโทรศัพท์ สมาร์ทโฟนและประสงค์แจ้งเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ การติดตามอาการและแจ้งเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ในรูปแบบนี้เป็นความสะดวกรวดเร็ว พบว่า อุบัติการณ์ไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนใช้หวัดใหญ่ในบุคลากรที่รายงานผ่านระบบมือถือ ร้อยละ 36.82 เป็นอุบัติการณ์ที่ใกล้เคียงเมื่อเทียบกับการศึกษาอื่นในประเทศไทย ร้อยละ 35.9 และร้อยละ 35.4 ตามลำดับ⁽⁷⁻⁸⁾ และอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ (AEFI) ส่วนใหญ่เกิดขึ้นหลังจากฉีดวัคซีนฯ ภายใน 7 วัน สอดคล้องกับการศึกษาในสหราชอาณาจักร (United Kingdom) เรื่อง Adverse Events of Interest Following Influenza Vaccination in the First Season of Adjuvanted Trivalent Immunization: Retro-

spective Cohort Study.⁽⁹⁾

นอกจากนี้ การวิจัยนี้ส่วนใหญ่พบการเกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนในเพศหญิง ร้อยละ 38.11 สอดคล้องกับการศึกษาที่ประเทศสหราชอาณาจักรและแคนาดา ซึ่งพบอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนในผู้หญิง ร้อยละ 57.0 และ 26.0 ตามลำดับ⁽⁹⁻¹⁰⁾ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มอายุที่พบมากที่สุดคือ 31-40 ปี ร้อยละ 40.13 รองลงมาอายุ 21-30 ปี

โดยอาการที่พบมากที่สุดคือ ปวดบริเวณที่ฉีด ร้อยละ 65.3 และปวดบริเวณที่ฉีดร่วมกับเป็นไข้ต่ำๆ ร้อยละ 18.7 ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทยและประเทศฟินแลนด์ ที่พบอาการปวดบวมบริเวณที่ฉีด ร้อยละ 12.82 และ 2.28 ตามลำดับ^(8,11)

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนใช้หวัดใหญ่ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และ

โรคประจำตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอาการ
ไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนไขหวัดใหญ่

ข้อจำกัด

ข้อจำกัดของงานวิจัยนี้คือ การวิจัยนี้เก็บ
ข้อมูลด้วยแบบฟอร์มออนไลน์ Google Form
ผู้วิจัยไม่สามารถระบุสาเหตุของการเกิดอาการ
ผิดปกติภายหลังการได้รับวัคซีนของกลุ่มตัวอย่าง
ที่มีโรคประจำตัวว่ายาที่ใช้ในการรักษาโรคประจำตัว
มีปฏิสัมพันธ์กับวัคซีนไขหวัดใหญ่ชนิดนี้หรือไม่
หากจะวิเคราะห์ให้ชัดเจนขึ้นควรให้ระบุชื่อยา
ที่ใช้ในการรักษาโรคประจำตัวด้วย เพื่อเป็น
ประโยชน์และข้อพึงระวังของผู้มีโรคประจำตัว
ในการศึกษาครั้งต่อไป

สรุปการศึกษา

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ พบอุบัติการณ์
การเกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนไขหวัดใหญ่
ในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และเกิดได้ทุก
กลุ่มอายุ โดยส่วนใหญ่เกิดขึ้นในระยะเวลา 7 วัน
หลังฉีดวัคซีน อาการที่พบมากที่สุดคือปวดบริเวณ
ที่ฉีด การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย
ส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ โรคประจำตัว กับการ
เกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนไขหวัดใหญ่
พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับการ
เกิดไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนไขหวัดใหญ่ ข้อค้นพบ
นี้สามารถนำไปใช้วางแผนให้ข้อมูลอย่างเหมาะสม
กับประชาชนทั้งที่ตัดสินใจเข้ารับบริการฉีดวัคซีน
ไขหวัดใหญ่และยังลังเล ให้เกิดความเชื่อมั่น และ
รับรู้ถึงความปลอดภัยของการได้รับวัคซีน รวมถึง
จัดเตรียมเวชภัณฑ์สนับสนุนที่เหมาะสมและเพียงพอ
กับการบรรเทาอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีน

แนะนำการอ้างอิงสำหรับบทความนี้

พัชรกร คอนจันงค์, มานิต คงแป้น, ดวงจันทร์ จันทรเมือง. อุบัติการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ
การเกิดอาการไม่พึงประสงค์หลังรับวัคซีนไขหวัดใหญ่ในบุคลากรของศูนย์วิชาการสาธารณสุข
เขตสุขภาพที่ 9. วารสารสถาบันป้องกันควบคุมโรคเขตเมือง 2565; 7(2): หน้า 39-50.

Suggested citation for this article

Khonjamnong P, Kongpaen M, Chanmuang D. Incidence and Factors Related to Adverse
Events Following Immunization for Influenza Vaccine in Personnel of Public
Health Academic Center, Health Region 9. Institute for Urban Disease Control and
Prevention Journal 2022; 7(2): page 39-50.

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักโรคติดต่ออุบัติใหม่ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการดำเนินงานให้บริการวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ตามฤดูกาลประจำปี 2559. นนทบุรี: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข; 2559.
2. กองโรคป้องกันด้วยวัคซีน กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการดำเนินงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคคลินิกวัคซีนผู้ใหญ่ในแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค. นนทบุรี: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข; 2562.
3. ปณิตา ครองยุทธ, จินดา คำแก้ว, ปฐวี สารระติ, วิรินรัตน์ สุขรี. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ในผู้สูงอายุที่ป่วย เป็นโรคเรื้อรัง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม [อินเทอร์เน็ต]. 2561. [เข้าถึงเมื่อ 22 ตุลาคม 2564]; 37(6): 815-822. เข้าถึงได้จาก: http://journal.msu.ac.th/upload/articles/article2399_53229.pdf
4. เพชรรัตน์ สันตุโคตร, เลิศชัย เจริญธัญรักษ์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์: การศึกษาแบบย้อนหลัง. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น [อินเทอร์เน็ต]. 2561. [เข้าถึงเมื่อ 22 ตุลาคม 2564]; 11(4): 14-23. เข้าถึงได้จาก: <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/kkujphr/article/view/145287/145318>
5. เกล็ดดาว จันทพิโร, ปรีดาพรรณ บุญมาก, นิชาดา กิมศรี, อมาวสี กมลสุขเย็นง, งามตา เจริญธรรม. ปัจจัยที่มีผลต่อการฉีดวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ (เอช 1 เอ็น 1) 2009 ของบุคลากรโรงพยาบาลพระปกเกล้า. วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า. 2560; 28(2): 85-97.
6. Centers for Disease Control and Prevention. Influenza Vaccination: A Summary for Clinicians [Internet]. 2022. [cited 2022 August 14]. Available from: <https://www.cdc.gov/flu/professionals/vaccination/vax-summary.htm#print>
7. สาธิต บัวคล้าย. ผลการเฝ้าระวังอาการไม่พึงประสงค์ภายหลังได้รับการฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ 2009 ในโรงพยาบาลปทุมธานี เขตพื้นที่อำเภอปทุมธานี จังหวัดนครราชสีมา 2553. วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม [อินเทอร์เน็ต]. 2554 [เข้าถึงเมื่อ 30 ตุลาคม 2564]; 7(1): 49-55. เข้าถึงได้จาก: <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/MKHJ/article/view/254246/172857>
8. กนกทิพย์ ทิพย์รัตน์, ดารินทร์ อารีย์โชคชัย. สถานการณ์ภายหลังได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ตามฤดูกาล (AEFI) ในระบบเฝ้าระวังเชิงรับ ประเทศไทย พ.ศ. 2558: รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์. 2559; 41(6); 81-84.

9. de Lusignan S, Tsang RSM, Akinyemi O, Lopez Bernal J, Amirthalingam G, Sherlock J, et al. Adverse Events of Interest Following Influenza Vaccination in the First Season of Adjuvanted Trivalent Immunization: Retrospective Cohort Study. *JMIR Public Health Surveillance* [Internet]. 2022 [cited 2022 July 19];8(3): e25803. Available from: <https://publichealth.jmir.org/2022/3/e25803>
10. Tai X, Smith AM, McGeer AJ, Dubé E, Holness DL, Katz K, et al. Comparison of response rates on invitation mode of a web-based survey on influenza vaccine adverse events among healthcare workers: a pilot study. *BMC Medical Research Methodology* [Internet]. 2018 [cited 2022 July 20]; 18(59): 1-10. Available from: <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0524-8>
11. Syrkin O, Inamdar A, Wague S, Monfredo C, Nissilä M, Chabanon AL, et al. Enhanced passive safety surveillance of a quadrivalent inactivated split virion influenza vaccine in Finland during the influenza season 2020/21. *BMC Medical Research Methodology* [Internet]. 2022 [cited 2022 August 20]; 22(1506): 1-7. Available from: <https://bmcpublihealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-022-13898-z>